

*Т. В. Щербина, канд. екон. наук,
ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"*

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ФОРМ МІЖНАРОДНИХ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У СВІТОВІЙ ТОРГІВЛІ

Останнє десятиліття відзначається значним посиленням процесів глобалізації та інтеграції економік окремих країн. У результаті цього значно виросли обсяги не тільки світового ВВП, але й міжнародної торгівлі, які зросли утричі з 1980-х рр. і на 2011 р. становили 14 тм дол. Зарубіжні експерти прогнозують подальше зростання обсягів світової торгівлі на 8,7 % до 2020 р. Одним із основних аспектів комерційних відносин, пов'язаних із реалізацією зовнішньоторговельних контрактів, є здійснення взаєморозрахунків між сторонами. Оскільки лєвова доля міжнародних розрахункових операцій припадає на обслуговування міжнародного торговельного обороту, то в рамках даного дослідження вважаємо за доцільне зупинитися на аналізі тенденцій використання різних форм міжнародних розрахунків за зовнішньоекономічними угодами.

За оцінками Міжнародної фінансової корпорації серед найчастіше використовуваних форм розрахунків провідні позиції посідають розрахунки за відкритим рахунком, які становлять 80–85 % від загальної кількості експортно-імпортних угод, а решта розрахунків забезпечується такими традиційними банківськими інструментами, як документарні акредитиви, акредитиви стєнд бай, інкасо та гарантії. За результатами опитування, що були проведені Міжнародною торговельною палатою у 2012 р., з'ясовано, що серед традиційних документарних форм міжнародних розрахунків провідні позиції посідає компенсаційний акредитив, приблизно однакову популярність мають розрахунки у формі документарного інкасо та банківські гарантійні операції. Дана ситуація пояснюється тим, що компенсаційний акредитив є специфічною конструкцією документарного акредитиву, яка дозволяє не лише зменшити ризики експортера, а й отримати своєрідний кредит під здійснення зовнішньоекономічних операцій, оскільки дозволяє експортеру-посереднику розплатитися з постачальником-виробником за рахунок виручки. До того ж такий вид акредитивів застосовується у посередницькій торгівлі, а його частка в структурі інших форм становить 44 % та є найбільшою, то можна зробити висновок, що найчастіше в експортних посередницьких угодах використовується саме дана форма розрахунків. Приблизно однакову частку в загальній структурі займають інкасо та банківські гарантії (18 та 19 %). Пояснити такий розподіл можна тим, що дана форма розрахунків несе в собі ризик неплатежу для експортера, а банківська гарантія використовується для його компенсації, тобто найчастіше дані форми розрахунків реалізуються у комбінації.

Схожі тенденції характерні і для використання різних форм розрахунків при здійсненні імпорتنих угод, але існують певні відмінності. Так банківські гарантії є більш популярними, ніж інкасо (21 % та 18 % відповідно) і займають друге місце після акредитиву у загальній кількості.

У післякризовий період також спостерігалось скорочення загального обсягу платежів за експортно-імпортними контрактами, що знайшло відображення в динаміці обсягів інформаційних повідомлень відповідних категорій за системою SWIFT, які станом на 2011 р. досі не повернулися на рівень 2007 р., хоча, починаючи з 2009 р., висхідна динаміка відновила. За прогнозами Бостонської консалтингової групи така ситуація триватиме до 2020 р. Зокрема очікується нарощування обсягів платежів за такою формою, як відритий рахунок та скорочення документарної торгівлі. Відповідно, очікується зростання доходів комерційних банків від здійснення розрахункових операцій за експортними та імпортними контрактами на 80 %.

Отже, недокументарні форми міжнародних розрахунків набирають все більшої популярності у світі, проте слід відмітити, що найбільше така форма використовується у США та країнах ЄС, тоді як країни з ринками, що розвиваються, надають перевагу документарним формам.

Щербина, Т.В. Використання різних форм міжнародних безготівкових розрахунків у світовій торгівлі [Текст] / Т.В. Щербина // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2013 р.) : в 2-х т. - Суми : УАБС НБУ, 2013. - Т. 2. - С. 90-91.